

Говор амбасадора Русије у Србији А. В. Конузина на Правном факултету Београдског универзитета (Београд, 27. фебруар 2012. године)

Драги пријатељи,

Живимо у сложенем свету. Он никад и није био једноставан, али сада смо сведоци моћног убрзања међународног живота. Свет је ушао у период дубоких трансформација, о чијим се последицама воде многе полемике, али се о њима још више нагађа.

Министар иностраних послова Русије С. В. Лавров, резимирајући резултате претходне године, истакао је главну тенденцију: наставља се повећање кризних појава у светској економији, које су праћене нараслом турбуленцијом на глобалном и регионалном нивоу. Русија у овим условима делује у интересима обезбеђивања међународне стабилности, проналажења колективних решења за проблеме са којима се светска заједница суочава.

Како је нагласио Председник Д. А. Медведев у свом Обраћању Федералној Скупштини „спољна политика Русије постала је савременија; она ради у циљу модернизације земље, осигуравања безбедности Русије и партнерских односа са другим државама“. Убеђен сам да ће овакав курс бити настављен.

Министар иностраних послова Русије С. В. Лавров недавно је у свом обраћању на Минхенској конференцији о међународној безбедности подвукао следеће: све је више основа за мишљење да смо данас сведоци заиста наглог преокрета у историји, који је у стању да доведе до радикалних промена геополитичке панораме. Најочигледнија манифестација ових трансформација јесте напредовање Кине, јачање економске моћи и политичког утицаја држава Азијско- Пацифичког региона у целини. С тим у вези долази до одговарајућег смањења утицаја и могућности земаља које, како је уобичајено, сматрамо историјским Западом. Не желим рећи да Русија због тога осећа неку злурадост: Европска унија је наш највећи трговинско-економски и инвестициони партнер. Али, то је чињеница коју не можемо пренебрегнути.

При томе, мора бити апсолутно јасно да Русија неће подржати схеме које би представљале почетак нових конфронтација у међународним односима. Формирање супротстављених алијанси представља рецепт минувле епохе који се у савременим условима може претворити у кретање ка глобалној катастрофи, посебно ако политичке конјуктуре пренесу у други план принципе на којима се темељи међународно право.

Не искључујемо ситуацију када би светска заједница била приморана да се умеша у циљу спречавања или заустављања претњи међународном миру и безбедности. Али то треба чинити строго у складу са Главом VII Повеље Уједињених Нација. Подршка једној од страна у конфликту, као и покушај спољног наметања схеме политичке структуре државе или димензија њене реформе – опасан су пут који води ка ширењу зона нестабилности и јачању елемената хаоса у међународним односима.

Пораст нестабилности у појединим регионима, пре свега на Блиском Истоку и у Северној Африци, веома јасно је истакао неоспорну истину: принципи владавине права и јачања демократских начела морају бити уважени не само на унутардржавном нивоу,

veћ и у међународним односима. Из неког разлога ова очигледна логика наилази на неразумевање, чак и на негирање од стране неких наших партнера.

Велику важност дајемо идеји коју је покренуо Председник Д. А. Медведев о склапању правнообавезујућег Уговора о европској безбедности. Циљ те идеје јесте да да правну форму политичким декларацијама у вези са тим да ниједна држава Евро-атланског региона неће осигуравати своју безбедност на рачун безбедности других. Потреба за таквим свеопштим међународно-правним документом у условима пораста напетости на периферији евроатлантске зоне постаје све очигледнија.

Међу овим зидовима посебно актуелно звуче речи о међународно-правним аспектима ситуације, која се формира у савременом свету. Мислим да сви разумеју колико је ова тематика важна и актуелна за Србију. У Русији државници и дипломате овој тематици такође дају првостепену важност, као и шира јавност, научни и интелектуални кругови.

С тим у вези не могу а да не направим дигресију, како бих још једном подсетио на важност учења руског језика. У Русији, као и у другим земљама, објављује се огромна количина литературе, научних истраживања о широком кругу правних аспеката, између осталог и о међународном праву. Ако немате жељу да се затворите у оквире једне схеме, која превасходно долази са енглеског говорног подручја, било би корисно обратити пажњу на то, како би се боље разумео савремени свет. За правнике који се баве међународним правом то је једноставно неопходно.

Елем, вратимо се нашој теми.

Русија има одлучну позицију против насиља у земљама, посебно када је реч о цивилима, али ништа мање је одлучна и против оружаног мешања спољних снага у циљу подршке једној од страна у унутрашњим конфликтима. Сматрамо да су неприхватљиве испоруке оружја паравојним јединицама и екстремистима, који покушавају да искористе протесте како би насилно преузели власт. Овакве активности воде ка активирању спирале насиља, а очигледани примери за то су ситуација на Косову 1998-1999. године, као и догађаји у Либији и Сирији. С тим у вези сматрамо апсолутно неприхватљивим покушаје ширења „либијског преседана“ на друге конфликте.

У Либији је дошло до замене међународног права такозваном „политичком целисходношћу“. Резолуције 1970 и 1973 Савета Безбедности Уједињених Нација искоришћене су као покриће за нелегитимне једностране кораке појединих земаља. То, како су се реализовале „либијске“ резолуције, јесте грубо непоштовање принципа владавине права, и довело је до великог броја жртава међу цивилним становништвом. А управо је заштита цивилног становништва била најважнији задатак у резолуцијама Савета Безбедности, чијег се извршења латила северноатланска алијанса. Кршећи одлуке Уједињених Нација, Либији се испоручивало оружје, на територији те земље нашли су се страни војници. Један од најауторитетнијих руских политичара и научника који се баве међународним правом, Ј. М. Примаков, указао је на следеће: „Схема коју користи НАТО како би свргао Гадафија представља изузетно опасан преседан: примењује се аморфна резолуција Савета Безбедности УН ради легализовања оружаног мешања са циљем да се подржи једна од страна у грађанском рату, који се разбуктао у сувереној земљи“. У овом контексту не могу да прећутим убиство Гадафија, које је било праћено кршењем међународног права, утемељивачких Женевских конвенција у

области хуманитарног права. Парадокс је то да је одлука Савета Безбедности Уједињених Нација постала „кишобран“, тј окриље за безакоње.

Либијско искуство сведочи о томе да овакве правне кривине могу касније бити искоришћене за постизање циљева, који немају никакве везе са одлуком Савета Безбедности. Желео бих да нагласим да Русија има одлучан став против неодговорног предрасудног конјуктурног третирања мандата које у кризним ситуацијама доноси Савет Безбедности УН.

Мислим да присутнима у сали ова тематика није позната само као теорија. На аналогни начин својевремено су испоручивани наоружање и муниција нелегалним војним формацијама на Косову. Ове терористичке групе су се из политичких разлога у неком тренутку одједном претвориле у некакве „борце за слободу“. Сада неки од њих претендују на улогу уважених политичара, иако се за њима вуче траг оптужби за кржаве злочине.

Посебну узнемиреност данас изазива ситуација у Сирији. Ми се залажемо за неопходност политичког решења. Сматрамо да је неопходно под хитно обуставити свако насиље, од кога год да потиче, и што је могуће пре започети национални дијалог, у коме би учествовао најшири круг заинтересованих страна – без мешања из иностранства и уз пуно поштовање суверенитета Сирије.

Принципијелне позиције нашег става у решавању ситуације у Сирији почивају на томе да све чланице Савета Безбедности УН строго поштују принципе Повеље УН о немешању у унутрашња питања, непримењивању силе или претњи силом у решавању конфликта и да су јединствени по питању мирног решавања кризе.

На жалост, када се 4. фебруара у Савету Безбедности УН гласало о нацрту резолуције о Сирији, ови кључни принципи нису били узети у обзир. Русија и Кина гласале су против, и резолуција није усвојена. Одбили су да у нацрт укључе захтеве према сиријској опозицији да се ограда од екстремистичких елемената, који су изабрали пут насиља, као и према државама – чланицама, посебно према онима које су имале могућности да на овај начин спрече те елементе у свом деловању. У тексту није био дефинисан став о томе да Савет Безбедности УН својом резолуцијом не антиципира исход политичког процеса у Сирији, јер одлуке са тим процесом у вези треба да донесу саме сиријске стране.

Русија је чврста у намерама да се што пре постигне стабилизација ситуације у Сирији уз спровођење сазрелих демократских промена. Са тим циљем и по указу Председника Руске Федерације Министар спољних послова С. В. Лавров и Директор Спољне обавештајне службе М. Ј. Фратков посетили су 07. фебруара Дамаск и сусрели се са Председником Сирије Б. Асадом. Постигнути су важни договори који отварају пут за политичко решење ситуације. Јуче је одржан референдум о новом Уставу Сирије, а у наредних неколико месеци очекује се одржавање вишепартијских избора у овој земљи.

Настављамо да радимо са различитим опозиционим групама, које, за сада, под разним изговорима не прихватају учешће у свенационалном дијалогу. Региону је потребан мир, Сирији је потребан мир. Спољне силе треба да раде у циљу помоћи да дође до дијалога, договора, помирења и да избегавају било какво мешање и подстрекивање.

Мислим да не само ја, већ и многи од вас нехотице упоређују догађаје у Сирији са ситуацијом у вези са Косовом 1998 – 1999. године. Има ту штошта заједничко.

Треба поштовати суверенитет свих држава чланица УН. Не смеју се делити на „погодне“ и „непогодне“ и примењивати двоструке стандарде. То мора постати „златно правило“ за све.

Желео бих да скренем вашу пажњу на проблематику међународних санкција, коришћење механизма санкција у савременом свету. Све у свему, сматрамо да су санкције малоефикасан инструмент који се негативно одражава, пре свега, на положај обичних грађана, а не на власт против које су формално усмерене. Ви то добро знате на основу сопственог недавног искуства.

Русија строго поштује међународне споразуме и резолуције Савета Безбедности УН. Сматрамо да се једностране санкције не могу разматрати као легитимне. Једностране санкције увек представљају подривање колективних напора у било којој ситуацији. Ако неко жели да се ослони на ауторитет Савета Безбедности УН, неопходно је све тамо и решити: договарати се о неопходности санкција, о мерама које се могу предузети ради смиривања ситуације, итд. Недопустив је метод да неко једнострано, без консултација са партнерима, доноси одлуку о примени принудних мера као што су озбиљне санкције, а затим да у Савету Безбедности УН захтева да се испуне те једностране одлуке, које је тај неко сам донео. На жалост, ово се све чешће догађа. И то не доприноси јачању ни међународне безбедности, ни међународног легитимитета.

На пример, у вези са Ираном – више пута смо говорили да нисмо присталице санкција, иако су оне некада неизбежне. Последња резолуција о Ирану, коју је Савет Безбедности донео 2010. године, исцрпела је све могуће санкције које могу утицати на понашање Ирана у нуклеарној сфери, на његову сарадњу са Међународном агенцијом за нуклеарну енергију. Додатне једностране рестрикције немају никакве везе са жељом да се осигура неповредивост неширења нуклеарног оружја. Ови кораци предвиђени су да „угуше“ иранску привреду и положај становништва, вероватно у нади да ће то испровоцирати масовно незадовољство. Такви кораци воде ка сукобу, а не ка његовом спречавању.

Мислим да је у Србији свима јасно колико огроман значај има функционисање институција међународног правосуђа. Пре свега, имам у виду Међународни трибунал за бившу Југославију у Хагу. Институције тог типа треба да раде беспрекорно, да непогрешиво поштују правне норме које су признате у савременом свету.

На жалост, то није увек тако. Већ тачно десет година Међународни трибунал за бившу Југославију разматра предмет шефа Српске радикалне странке В. Шешеља. Све то време он је у затвору, здравље му је нарушено. При томе, и даље никаква пресуда није донета. Желим да нагласим – није реч о томе да ли Москва лично симпатише В. Шешеља, за шта нас повремено прекоравају. Питање је искључиво из димензије прва: како се девет година иза решетака и без судске пресуде може држати човек, а посебно познати политичар? Вероватно је свима јасно какав би цунами критика и негодовања подигли разни правозаштитници и многе владе, уколико би у Русији, на пример, неког политичара држали девет година у затвору и без пресуде. Из неког разлога стање ствари В. Шешеља не брине наше западне partnere. Ми то видимо као недопустиво

испољаване двоструких стандарда. Русија редовно скреће на то пажњу Савету Безбедности УН када СБ разматра извештаје о делатности Међународног трибунала.

Није случајно то што се Русија одавно залаже за затварање Међународног трибунала за бившу Југославију. Овај трибунал је испунио своје функције, и то далеко од беспрекорног. Према многим окривљенима, пре свега према Србима, примењује се неоправдано суров прилаз, понекад и необјашњиве истражне радње које се отежу унедоглед. При томе, према окривљенима других националности прилаз је сасвим другачији – неретко их ослобађају од оптужби. Према нашим оценама, у Трибуналу постоји политичка пристрасност.

Нема сумње да су чисто политички, а не правни разлози у основи одбијања низа чланица Савета Безбедности УН да се усвоји одлука о спровођењу међународне истраге под покровитељством СБ, а на основу чињеница које је изнео извештач Савета Европе Д. Марти. Реч је о најтежим злочинима, укључујући и нелегалну трговину људским органима, који су извршени на територији покрајине Косово и у Албанији, и у које је умешан низ особа на високим политичким положајима. Русија и Србија се доследно залажу за то да Савет Безбедности усвоји одговарајућу одлуку. Надамо се да ће она ипак бити усвојена, да ће правна логика превазићи демонстрацију чувене политичке сврсисходности.

У нашем друштву формирао се широки концензус као подршка спољнополитичком курсу Русије. Наши грађани желе да виде земљу као самосталну, јаку, самоуверену, као земљу која се залаже за праведност на светској сцени, за даље јачање правних начела. Сигуран сам да ће темељни принципи – прагматизам, вишедимензионалност, отвореност, упорна заштита националних интереса, али без конфронтације – јачати после скорашњих председничких избора.

Ми осећамо да ови принципи дају резултат; они су потребни не само нама, већ постају универзални у међународним односима и многе државе их практично примењују на светској сцени.

Сигурно је да проблема у свету нема мање, и то захтева од нас да делујемо активно и иницијативно, стваралачки, да тражимо начине који ће дозволити да се ефикасно допринесе решавању постојећих проблема и да се учини све неопходно ради осигуравања повољних спољних услова за континуирани развој наше земље.

Захваљујем се на пажњи. Спреман сам да одговорим на питања.